

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata za izradu magistarskog rada određena Odlukom Vijeća Filozofskog fakulteta na sjednici održanoj 24.05.2017. godine u sastavu prof.dr Čedo Veljić, prof.dr Tatjana Novović i doc.dr Nada Šakotić, podnosi sljedeći

I Z V J E Š T A J

Na osnovu podnesenog obrazloženja predložene teme: „ *Teškoće u čitanju i pisanju kod djece II ciklusa osnovne škole*“, studentkinje Ane Bojić, Komisija je nakon detaljnog razmatranja usvojila sljedeće prijedloge:

1. Kandidatkinja Ana Bojić je student postdiplomskih studija na Studijskom programu Pedagogija - Inkluzivno obrazovanje na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Položila je sve ispite predviđene nastavnim planom sa zavidnim prosjekom i time je stekao pravo na prijavu magistarskog rada.

Ana Bojić rođena je 24.04.1989. u Bijelom Polju. Posjeduje obrazovanje- Pedagoga, stepen specijaliste, prosvjetno-pedagoški smjer. Položila je stručni ispit za rad u vaspitno-obrazovnim ustanovama. Pripravnički staž je odradila u osnovnoj školi „Aleksa Đilas Bećo“ u Mojkovcu 2013-te godine. Volontera u radu sa djecom sa psihomotornim smetnjama pri Crvenom krstu-Kolašin.

Komisija smatra da gore navedeni podaci preporučuju kandidatkinju Anu Bojić kao podobnu kandidatkinju za izradu magistarskog rada na predloženu temu.

2. Temu magistarskog rada „ *Teškoće u čitanju i pisanju kod djece II ciklusa osnovne škole,*”, kolegistica Bojić je odabrala uz konsultacije sa dolje imenovanom Komisijom.

Školske aktivnosti su uglavnom vezane za učenje, čitanje i pisanje. Od pomenutih aktivnosti zavise školska postignuća i uspješnost učenika. Učenici s teškoćama čitanja (disleksija) imaju poteškoće u prepoznavanju napisanih riječi i razumijevanju pročitano. S druge strane, teškoće pisanja (disgrafija), koje se pojavljuju u raznovrsnim trajnim, prolaznim ili tipičnim oblicima, najčešće su kombinovane sa teškoćama čitanja. Važno je naglasiti da disleksija i disgrafija nijesu "mentalne smetnje ili bolesti", već teškoće u učenju vezane za čitanje i pisanje koje se pojavljuju pod uticajem organskih, psihičkih i socijalnih činilaca vezanih uz rast, razvoj i sazrijevanje djeteta i posebnost svakog djeteta. Učenike sa teškoćama u čitanju i pisanju poželjno je pratiti pojedinačno gotovo svakodnevno, selektivno, analitički i dosljedno poštujući posljedice oštećenja kod učenika. "Čitati znači: raspoznavati slova (grafeme) u pisanoj riječi (izgovarajući ili ne izgovarajući ih), prelaziti očima ono što je napisano, primati informacije (poruke) iz teksta, razumijevati poruke teksta, doživljavati poruke teksta, znakove pisanog jezika prenositi u slušne znakove (znakove govorenog jezika)" (Potkonjak, N. i Šimleša, P., /knjiga 1/ 1989, str. 85). Proces čitanja može se posmatrati na dva načina: kao vještina i kao sposobnost. Čitanje kao vještina rezultat je dugotrajnog učenja i vježbanja, a kao sposobnost odnosi se na najviši stepen čitanja – interpretativno čitanje koje je rezultat prethodno savladanih stepena čitanja. Disleksija se opisuje kao trajni poremećaj u pisanom jeziku, u savladavanju čitanja, pisanja, dijelom i računanja, zbog te nemogućnosti da se pravilno dekodiraju pisani simboli jezika, da se automatizuju mentalne akcije koje su temelj tog dekodiranja, čime se bitno narušava preciznost i brzina čitanja te dobro razumijevanje pročitano. Disleksija ne nastaje zbog načina poučavanja ili intelektualnog deficita.

1) Disleksija u kojoj djeca nijesu jos uvijek dovoljno formirala (usavrsila) usmeno izrazavanje

Za razliku od djece koja imaju posebne govorno-jezičke smetnje, smetnje ove djece su mnogo blaže. U rasponu su od manjih govornih teškoća, smetnji u tačnom razlikovanju glasova, do slabosti razumijevanja odnosa među riječima u rečenici, slabije govorne memorije i nešto siromašnijeg rječnika. Kod manjeg broja djece postoje nepravilnosti u gramatici govora. Dijete ne čuje ni prvi ni zadnji glas u izgovorenoj riječi, ne može riječi svrstati u skupove prema početnom ili završnom glasu riječi, teško može pronaći rimu ili naučiti neku pjesmicu, ne može raščlaniti riječ na glasove, zadržava neke ranije greške u izgovoru (npr. "glaka" umjesto "dlaka", "mekla" umjesto "metla"). Kasnije se zadržavaju i neke gramatičke nepravilnosti (npr. "konjovi", "mišovi") (prema Davis, Braun, 2001).

2) Disleksija s li;nom ili nedovoljno formiranom vizuelno - prostornom percepcijom i orijentacijom

Kod ovog oblika disleksije usmeni govor može biti jako dobar, uz neke teškoće u memorisanju nizova čija je osnova upravo osobenost percepcije prostora i vremena.

Djeca s ovim tipom disleksije ne znaju šta se dogodilo prije, a što poslije, šta je u prostoru ispred, a šta iza, teže se usvajaju i verbaliziraju prostorni odnosi lijevo - desno. Teško prati dane u nedjelji, mjesece u godini ili godišnja doba. Naglašene su zamjene slova sličnog oblika, "dio" će postati "bio" ili će "drži" biti "brži", "odnositi" postaje "donositi", a "odseliti" "doseliti" (prema Davis, Braun, 2001).

3) Kombinovani oblik disleksije

Ovaj oblik disleksije ima podjednako zastupljene elemente govorno jezičkih teškoća kao i osobenosti prostorne percepcije i orijentacije (prema Davis, Braun, 2001). Pisati ne znači samo oblikovati slova i imati dobro uvježbanu motoriku ruke. Pisanje je najsloženija ljudska radnja za čiji su potpuni razvoj potrebne godine. Ako je pisanje efikasno, omogućava nam pamćenje, organizovanje i obradu informacija, a ako je poremećeno izaziva nam velike teškoće i loše utiče na mogućnosti razvoja sposobnosti važnih za školovanje i usvajanje znanja. Poremećaj pisanja podrazumijeva znatno slabiju vještinu pisanja od one očekivane u odnosu na hronološki i mentalni uzrast. Obično postoji kombinacija teškoća koje neka osoba ima, a one se odslikavaju u specifičnim greškama u

pisanju: - nesposobnost povezivanja grafema s fonemom - zamjene grafički ili fonetski sličnih slova (u zavisnosti da li neko piše pisanim ili štampanim slovima), - ogledalsko pisanje slova i brojeva (vjerovatnost poremećaja prostorne orijentacije), - strukturalne greške (umetanje, dodavanje, premještanje slova ili slogova), - izostavljanje slova ili djelova riječi - teškoće u praćenju pravca pisanja. Osim navedenih specifičnih teškoća, osobe s disgrafijom imaju i neke nespecifične teškoće koje se mogu javiti i kod drugih osoba, kao što su: gramatičke i pravopisne greške, sporost, neurednost, nečitljivost, neujednačenost rukopisa prema nagibu i veličini slova. Disgrafija je poremećaj u savladavanju vještine pisanja. Manifestuje se neurednim i nečitljivim rukopisom, slovima koja su različite veličine i koja su neravna, nepovezana a redovi su postavljeni koso ili ukrivo. Slova su okrenuta na pogrešnu stranu, nedostaju ili se zamjenjuju drugim slovima, rečenica je gramatički nepravilna.

TIPOVI DISGRAFIJA:

- a) Vizuelna disgrafija - nastaje na osnovu izmijenjene vizuelne percepcije, diskriminacije i memorije i poremećene prostorne orijentacije. Disfunkcija dovodi do različitih grešaka u pisanju slova, riječi, brojeva i u crtanju. Najčešće greške: zamjene grafički sličnih slova ili znakova (m-n, u-n, a-e, d-b, b-p ...), pogrešno i neprecizno oblikovanje slova, teškoće u zapamćivanju oblika slova, izokretanje slova - "ogledalsko" pisanje, poremećena prostorna orijentacija. Greške nijesu u dječijoj ruci, nego u dječijem načinu viđenja, idejno-motornoj predstavi;
- b) Auditivna disgrafija - nastajena temelju nedovoljno razvijenog fonemskog sluha. Nema izgrađenih jasnih predstava o glasovima niti dobre auditivne memorije. Najčešće greške su: zamjene fonetski sličnih slova (d-t, z-s, g-k, a-o, l-lj, lj-nj ...), djelimično, nedovršeno pisanje riječi i rečenica, spojeno pisanje riječi, pisanje bez interpunkcijskih znakova. Ove greške ne dolaze do izražaja jedino kod prepisivanja, a posebno su izražene kod pisanja diktata i samostalnog pismenog izražavanja;
- c) Jezička disgrafija - u osnovi je slabiji razvoj govora i slabiji jezički razvoj. Simptomi su: siromašan rječnik i fond stečenih pojmova, disgramatičnost i narušena sintaksa, slaba upotreba pravopisnih pravila. Struktura unutrašnjeg govora djeteta prenosi se na pisanje, jezičke strukture nisu dovoljno sazrele, oblikovale se i učvrstile. Najviše dolazi do izražaja kod samostalnog pismenog izražavanja;

- d) Grafomotorna disgrafija - teškoće proizlaze iz nedovoljno razvijenih i koordiniranih grafomotornih pokreta ruke, dovodi se u pitanje rukopis kao takav, a ne sadržajna i pravopisna strana pisanja. Simptomi su: nervozni, grčeviti, isprekidani, nefluentni pokreti, rukopis varira nagibom i veličinom slova, rukopis je vrlo neuredan i nedovoljno čitljiv. Motorna diskoordinacija ruke tokom pisanja ima različite oblike, što mnogi učitelji pripisuju nedovoljnoj angažovanosti i neurednosti djeteta. Ove teškoće dolaze do izražaja u svim oblicima pisanja.

3. Na osnovu iznijetog, Komisija predlaže Vijeću Filozofskog fakulteta da kandidatkinji Ani Bojić odobri izradu magistarskog rada „- *Teškoće u čitanju i pisanju kod djece II ciklusa osnovne škole*” s obzirom da kandidatkinja i tema ispunjavaju sve neophodne uslove predviđenja Pravilnikom o postdiplomskim studijama Univerziteta Crne Gore.

Kao mentora pri izradi ove teme Komisija predlaže doc.dr Nadu Šakotić, profesorku na Filozofskom fakultetu u Nikšiću.

U prilogu dostavljamo izbor iz bibliografije za izradu zadate teme.

Nikšić, 08.09. 2017. godine

Komisija

Doc.dr Nada Šakotić, mentorka

Filozofski fakultet Nikšić

Nada Šakotić

Prof. dr Tatjana Novović, član

Filozofski fakultet Nikšić

Tatjana Novović

Prof. dr Čedo Veljić, član

Filozofski fakultet Nikšić

Čedo Veljić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO:	15.09.2017.		
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	POSREDOVANOST
01	1147		

PRILOG: Bibliografija

1. Golubović, S. (1998): *Disleksija*, Zavod za grafičku tehniku Tehničko-metalurški fakultet Beograd
2. Golubovic, S. (1998): *Klinička logopedija II*, Zavod za grafičku tehniku Tehničko-metalurški fakultet Beograd
3. Težak, S. i Diklić, Z.: (1998): *Hrvatski jezik 1 (udžbenik za prvi razred trogodišnjih strukovnih škola)*, Zagreb
4. Čudina-Obradović, M. (1995a.): *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga
5. Damjanović, R. (2006): *Leksikon pedagoško-psiholoških pojmova i izraza*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica
6. Bjelica, J. (1999): *Disgrafija- teškoće pisanja*; Bilten br. 4, Hrvatska udruga za disleksiju, Zagreb
7. *Strategija inkluzivnog obrazovanja (2014-2018)*
8. Radojević B. i saradnici. (2014): *Djeca sa teškoćama*, FAMILIJA, Beograd
9. Mešalić, Š., Vasiljević, i Šakotić, N. (2010): *Teškoće u čitanju i pisanju uzrokovane govorno-jezičkim smetnjama*, Zoljić, Tuzla
10. Šakotić, N. (2009): *Efekti inkluzivne prakse u osnovnim školama u Crnoj Gori*, Montenegro CHESS-Nikšić, Nikšić
11. Posokhova, I. (ur.), (2000): *Kako pomoći djetetu s teškoćama u čitanju i pisanju*, Ostvarenje, Lekenik
12. Bjelica J. i saradnici. (2009): *Priručnik o disleksiji, disgrafiji i sličnim teškoćama u čitanju pisanju i učenju*

13. Vuković M. , Čalasan S. , Jovanović-Simić N., Kulić M. : *Procena disgrafije kod dece mlađeg školskog uzrasta*(Biomedicinska istraživanja, jun , 2015)
14. "Vaspitanje i obrazovanje ", (časopis za pedagošku teoriju i praksu), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica, broj 3, 2011.
15. *Strategija inkluzivnog obrazovanja Crne Gore*, 2014-2018
16. *Logopedija* (časopis): Hrvatsko logopedsko društvo i Odsjek za logopediju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
17. *Defektologija* (časopis): Fakultet za defektologiju Kušlanova 59a, Zagreb